

अभ्यासक्रम आणि प्रश्न-पत्रिका प्रारूप 22-23

Curriculum XI-XII Marathi (109) 2021-22

मराठी: (१०९) : अकरावी-बारावी 2022-23

❖ प्रस्तुत अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये :

सर्वांगीण विकास' हे शिक्षणाचे मुख्य सूत्र आहे आणि 'भाषा शिक्षण' या शिक्षण प्रणालीचा आधारभूत कणा आहे, कारण जीवन आणि भाषा यांचा असलेला अतूट संबंध नाकारता येत नाही. शाश्वत जीवन मूल्ये आणि सांस्कृतिक, सामाजिक, व्यावसायिक, अशा वेगवेगळ्या क्षेत्रातील विविध मूल्ये व कौशल्ये रुजवणे केवळ भाषेमुळेच शक्य होते.

मराठी वा अन्य माध्यमातील विद्यार्थी निम्न माध्यमिक स्तर म्हणजे इयत्ता १० वीपर्यंत शिक्षण पूर्ण करतात तेव्हा मराठी वाचणे, ऐकणे, लिहणे, समजून घेणे, आपले मत / विचार व्यक्त करणे अशा सामान्य क्षमता मिळवतो. उच्च माध्यमिक स्तरावर [११ वी, १२ वी] या क्षमतांचाही स्तर उंचावणे अपेक्षित आहे. या टप्प्यावर विद्यार्थी 'उदर निर्वाहाची साधन-निश्चिती व त्यासाठी पुढील उच्च शिक्षणाची तयारी' यासाठी स्वतःला तयार करत असतो.

यानुसार या पाठ्यक्रमातून मराठी साहित्यातील कथा, कविता, लेख यासोबतच व्यक्तिचित्र, विनोदी साहित्य, नाटक, अशा साहित्य प्रकारांची तसेच मुलाखत, रेडीओ जॉकी, अनुवाद आदी उपयोजित भाषेची ओळख होऊन मराठी भाषेची, मराठी साहित्याची जाण समृद्ध होईल. शाश्वत नैतिक मूल्यांची जाणीव सखोल होईल, सुजाण नागरिकत्व, पर्यावरण मैत्री अशा मूल्यांचीही जाण विकसित होईल. ' व्यक्त करणे, अभिव्यक्त होणे' ही या काळच्या नव्या पिढीची आवड आणि गरज आहे. यासाठी वेगवेगळी भाषिक कौशल्ये रुजवली जातील. आपल्या सांस्कृतिक वारशाची ओळख आणि विज्ञान, नवे तंत्रज्ञान याची सांगड घातली जाऊन व्यवहारात व नव्या युगातील व्यावसायिक, सामाजिक, सांस्कृतिक ..... अशा विविध क्षेत्रात भाषेचा सुयोग्य उपयोग करता यावा यासाठी भाषिक क्षमता विकसित होतील. परिणामी विद्यार्थी नव्या युगाची आव्हाने पेलण्यास सक्षम होईल.

उद्दिष्ट्ये:

मराठी भाषेतील / मराठी भाषेत .....

- आतापर्यंत प्राप्त केलेल्या भाषिक क्षमतांचा स्तर वाढवणे.
- दृक् व श्राव्य माध्यमातून मिळणाऱ्या सूचना, जाहिराती, निवेदने, बातम्या, चर्चा, परिसंवाद इत्यादीतील विचार / कल्पना समजणे.
- नाटक, काव्य अशा साहित्याचे अभिवाचन करता येणे.
- विविध साहित्य प्रकारांचा आस्वाद घेणे.
- वाचनातून समीक्षणात्मक दृष्टीकोन निर्माण होणे व तो जोपासला जाणे.
- एखाद्या विषयाला अनुसरून स्वतःचे विचार, मत सुसूत्रपणे, संदर्भासह मांडता येणे. व्यक्त होता येणे.
- जनसंचार माध्यमांसाठी आवश्यक अशी भाषिक कौशल्ये आत्मसात करून उपयोग करता येणे. जसे : कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन, रेडीओ निवेदन इ.
- नव्या युगातील नव्या माध्यामतून – प्रिंट व इलेक्ट्रॉनिक माध्यम – मराठी भाषेचा सुयोग्य वापर करता येणे.
- अनुभव, निरीक्षण आणि त्यावरील आपले विचार, लिखित रूपात व्यक्त करणे.
- अनुवाद कौशल्य मिळवणे.
- भाषेचा व्याकरण व लेखन नियमानुसार अचूक वापर करता येणे.

- भाषा सौंदर्याची जाण विकसित होऊन लालित्यपूर्ण सुंदर भाषेचा उपयोग करता येणे.

*****

अभ्यासक्रम : 2022 – 23
इयत्ता अकरावी (XI) : मराठी (109)

अभ्यासक्रमाबाबत महत्त्वाचे :

- ❖ प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप - 80 गुण लेखी + 20 गुण अंतर्गत मूल्यमापन - असे आहे.
- ❖ तासिकांची संख्या ही कमी केली गेली आहे. त्यामुळे पाठ्यपुस्तकातील काही घटक/ पाठ वगळण्यात आले आहेत. तथापि विद्यार्थ्यांनी ते घटक / पाठ जरूर वाचावेत.

भाग - १ / Section 1		
अनुक्रम Sr.no.	गद्य / पद्य पाठाचे नाव Name of chapter	लेखक / कवी Author
	स्वतंत्रतेचे स्तोत्र Svatantrateche stotr (काव्यानंद -फक्त वाचनासाठी)	स्वातंत्र्यवीर वि.दा. सावरकर V. D. Savarkar
१.	मामू Mamu	शिवाजी सावंत Shivaji Savant.
२. 2.	प्राणसई [कविता] Pransai [poem]	इंदिरा संत Indira Sant.
३. 3.	अशी पुस्तक Ashi pustk	निर्मलकुमार फडकुले Nirmalkumar Fadkule.
४. 4.	झाडांच्या मनात जाऊ [कविता] [वगळलेला] Zadanchya mnat jaau (poem) (excluded)	नलेश पाटील Nalesh patil
५. 5.	परिमळ Parimal	प्रल्हाद केशव अत्रे Prllhad keshav Atre.
६. 6.	दवांत आलीस भल्या पहाटे [कविता] Davant aalis bhaly pahate. [poem]	बा. सी. मर्डेकर B. S. Mardhekar
भाग - २ / Section -2		
७. 7.	'माणूस' बांधूया ! Manus bandhuya	प्रवीण दवणे Praveen Davane
८. 8.	ऐसी अक्षरें रसिके [संतकाव्य] Aisi akshare rasike	संत ज्ञानेश्वर Sant Jnaneshvar
९. 9.	वहिनींचा 'सुसाट' सल्ला Vahinincha 'Susat' salla	शोभा बेंद्रे Shobha Bendre
१०. 10.	शब्द [कविता] [वगळलेला] Shabd [excluded]	यशवंत मनोहर Yashavant Manohar
११. 11.	वाङ्मयीन लेण्याचा शिल्पकार [वगळलेला] Wangmayin lenyacha shilpkar [excluded]	सुमती देवस्थळे Sumati Devsthale

१२. 12.	पैंजण [कविता] Painjan [Poem]	नीलम माणगावे. Neelam Mangave
	कवितेचे रसग्रहण Appreciation of Poem [केवळ वाचन व उपयोगासाठी]	-----
भाग - ३ साहित्य प्रकार : नाटक Section - 3 Type of Literature : Drama		
	नाटक : साहित्य प्रकार-परिचय (केवळ वाचनासाठी) Drama : Type of literature - Introduction	
1.	हसवाफसवी Hasava- Fasavi	दिलीप प्रभावळकर Dilip Prabhavalkar
2.	ध्यानीमनी Dhyanimani	प्रशांत दळवी Prashant Dalavi
3.	सुंदर मी होणार [वगळलेला] Sundar mi Honar [excluded]	पु. ल. देशपांडे P. L . Deshpande
भाग - ४ उपयोजित मराठी Applied Marathi		
1.	सूत्रसंचालन [अंतर्गत मूल्यमापनासाठी.] comparing / anchoring	
2.	मुद्रितशोधन [अंतर्गत मूल्यमापनासाठी.] Proof-reading	
3.	अनुवाद Translation	
4.	अनुदिनी [ब्लॉग] लेखन Blog writing	
5.	रेडीओजॉकी [वगळलेला] Redio-jocky [excluded]	
भाग - ५ व्याकरण Section – 5 Grammar		
1.	शब्दशक्ती [वगळलेला] Shabd shakti [excluded]	
2.	काव्यगुण [वगळलेला] kavy-gun [excluded]	
3.	वाक्य संश्लेषण vaaky – Sanshleshn	
4.	काळ kaal / Tenses	
5.	शब्दभेद shabd-bhed	

मराठी युवकभारती : इयत्ता अकरावी [2019-] Std – XI – ‘YuvakBharti’ (2019)

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक मंडळ, पुणे.

Maharashtra State Board Of Secondary And Higher Secondary Education, Pune

प्रश्नपत्रिका प्रारूप 2022 – 23
इयत्ता अकरावी (XI) मराठी (109)

एकूण गुण: 80

अंतर्गत मूल्यमापन: 20

विभाग: अ (गुण: 15)

घटक	उपघटक	प्रश्न-प्रकार	प्रश्नसंख्या	गुण	एकूण तासिका
वाचन व आकलन	अपठित गद्यांश [अंदाजे 250 / 300 शब्दांचा उतारा]	बहुपर्यायी [MCQ]	3	3 x 1 = 3	20
		लघूत्तरी [S.A.Q]	2	2 x 2 = 4	
		विस्तारात्मक [L.A.Q]	1	1 x 3 = 3	
	अपठित पद्य [अंदाजे 70-80 शब्द]	बहुपर्यायी [MCQ]	2	2 x 1 = 2	
		लघूत्तरी [S.A.Q]	3	3 x 1 = 3	

विभाग ब (गुण: 15)

घटक	उपघटक	प्रश्न-प्रकार	प्रश्नसंख्या	गुण	एकूण तासिका
लेखन आणि उपयोजित लेखन	1) निबंध लेखन [कल्पनारम्य/ चिंतनात्मक/ सामा /आत्मकथन इ. विषयावर]	विस्तारात्मक उत्तर [250/ 300 शब्द] [4 पैकी 1]	1	1x10 = 10	30
	2)उपयोजित लेखन क) अनुवाद-लेखन [मराठीचे हिंदी / इंग्रजीमध्ये किंवा याउलट] ख)अनुदिनी-लेखन	लघुउत्तरी [अंदाजे 50 /60 शब्द] [2 पैकी 1]	1	1x 5 = 5	

विभाग क (गुण : 25)

घटक	उपघटक	प्रश्न-प्रकार	प्रश्नसंख्या	गुण	एकूण तासिका
व्याकरण	1]शब्दाचे लिंग / वचन परिवर्तन	बहुपर्यायी [MCQ] [4 पैकी 2]	2	2 x 1 = 2	60
	2].शब्दजाती : [आठ				

	शब्दजाती] वाक्यातील अधोरेखित शब्दाची शब्दजात ओळखणे.	बहुपर्यायी/लघुत्तरी [MCQ / SAQ] [6 पैकी 4]	4	4 x 1 = 4	
	3]वाक्याचा काळ : ओळखा किंवा बदला [साधा,अपूर्ण व पूर्णकाळ]	बहुपर्यायी/लघुत्तरी [6 पैकी 3]	3	3 x 2 = 6	
	4]शब्दाचे योग्यरूप वापरणे. [शब्दभेद]	बहुपर्यायी [4 पैकी 2]	2	2 x 2 =4	
	5]वाक्याचे प्रकार : ओळखणे किंवा बदलणे (संयुक्त, मिश्र, केवल) . [वाक्य संश्लेषण]	बहुपर्यायी/लघुत्तरी [5 पैकी 3]	3	3 x 1 = 3	
	6].वाक्यप्रचार : अर्थ किंवा उपयोग	लघुत्तरी [4 पैकी 3]	3	3 x 2 =6	

विभाग ड (गुण :25)

घटक	उपघटक	प्रश्न-प्रकार	प्रश्नसंख्या	गुण	एकूण तासिका
साहित्य (Lit) (साहित्य प्रकारासह)	1).गद्य पाठ (prose) [विभाग 1 व 2]	बहुपर्यायी [M.C.Q.]	3	3 x 1= 3	70
	[30 /40 शब्दांत]	लघुत्तरी [SAQ] [4 पैकी 2]	2	2 x 2 = 4	
	[80 / 90 शब्दांत]	विस्तारात्मक उत्तरे (L.A.Q.) [4 पैकी 2]	2	2 x 4= 8	
	2) पद्य पाठ (Poetry) [विभाग 1 व 2]	बहुपर्यायी M.C.Q.	3	3 x 1= 3	
	[30 /40 शब्दांत]	लघुत्तरी S.A.Q. [4 पैकी 2]	2	2 x 2 = 4	
	ससंदर्भ आशय / भावार्थ स्पष्टीकरण	विस्तारात्मक उत्तरे (L.A.Q.) [2 पैकी 1]	1	1 x 3 = 3	

अंतर्गत मूल्यमापन: 20 गुण

Internal Assessments: 20 Marks

मार्गदर्शनात्मक रूपरेखा :

कौशल्ये	कृती / उपक्रम
भाषिक	सूत्रसंचालन, कोष-कार्य, भाषण / परिचर्चा, कथा-कथन, परिसंवाद, मुलाखत ..इ.
वाचन	नाट्यवाचन, काव्य/ कविता-वाचन, संवाद-प्रस्तुती .. इ.
लेखन	अनुवाद, मुद्रित शोधन, अनुभव /विचार /काव्य /नाट्य लेखन, समीक्षण, ... इ.
सादरीकरण	रेडीओ कार्यक्रम, भितीपत्रिका, संगणकावर पीपीटी, संग्रह-कार्य .... इ.

शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांची कृतिशीलता, सृजनशीलता, कल्पनात्मकता इत्यादी गुणांना / कौशल्यांना संधी मिळेल असे उपक्रम द्यावेत ही अपेक्षा आहे.

*****

अभ्यासक्रम : 2022 – 23 इयत्ता बारावी (XII) : मराठी (109)

अभ्यासक्रमाबाबत महत्त्वाचे :

- ❖ प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप 80 गुण लेखी +20 गुण अंतर्गत मूल्यमापन असे आहे.
- ❖ तासिकांची संख्या ही कमी केली गेली आहे. त्यामुळे पाठ्यपुस्तकातील काही घटक/ पाठ वगळण्यात आले आहेत.
- ❖ तथापि विद्यार्थ्यांनी ते पाठ जरूर वाचावेत.

भाग 1 आणि 2 / Section 1 & 2		
अनुक्रम	पाठचे नाव / Name of the chapter	लेखक / कवी / Author
	बहु असोत सुंदर .. [फक्त वाचनासाठी] Bahu asot sundr .. [only for reading]	श्री.कृ. कोल्हटकर S. K. Kolhatkar
1)	वेगवशता Vegvashta	प्राचार्य शिवाजीराव भोसले. Prachary Shivajirao Bhosale.
2)	रोज मातीत [कविता] Roj Matit [poem]	कल्पना दुधाळ Kalpana Dudhal
3.	आयुष्य ... आनंदाचा उत्सव Aayushy .. Aanandacha utsav	शिवराज गोर्ले Shivraj Gorle
4.	रे थांब जरा आषाढ घना Re Thyanb Jara Aashadh Ghana	बा. भ. बोरकर B. B. Borkar
5.	वीरांना सलामी (वगळलेला) Veeranna salami (excluded)	अनुराधा प्रभुदेसाई Anuradha Prabhudesai
6.	रंग माझा वेगळा [कविता] Rang Maza Vegala [poem]	सुरेश भट Suresh Bhat
7.	विंचू चावला [भारुड] Vinchu Chavla [Bharud]	संत एकनाथ Sant Eknaath
8.	रेशीमबंध Reshimbandh	यू. म.पठाण Y. M. Pathan

9.	समुद्र कोंडून पडलाय [कविता] (वगळलेला) Samudra kondun Padalay [Poem] (excluded)	वसंत आबाजी डहाके Vasant Aabaaji Dahake
10.	दंतकथा Dantkatha	वसंत सबनीस Vasant sabanis
11.	आरशातील स्त्री [कविता] Aarshatil Stri [Poem]	हिरा बनसोडे Hira Bansode
12.	रंगरेषा व्यंगरेषा (वगळलेला) Rang resha Yangresha (excluded)	मंगेश तेंडूलकर Mangesh Tendulkar
भाग 3 : साहित्य प्रकार / section 3 : Type of Literature		
	कथा साहित्य प्रकार : परिचय Type of Literature – Story :	
1.	शोध Shodh	व. पु. काळे V. P. Kale
2.	गढी (वगळलेला) Gadhi (excluded)	प्रतिमा इंगोले Pratima Ingole
भाग 4 : उपयोजित मराठी		
1.	मुलाखत Interview [अंतर्गत मूल्यमापनासाठी]	
2.	महिती पत्रक (वगळलेला) Brochure (excluded)	
3.	अहवाल Report	
4.	वृत्तलेख Feature writing	
भाग 5 : व्याकरण व लेखन / Grammer & Writing skill		
1.	i] व्याकरण : Grammer वाक्य प्रकार व वाक्य रूपांतर Type of sentence : Identification & Transformation	
	ii] समास : अव्ययीभाव, तत्पुरुष, द्वंद्व [ओळखणे] Identification of 'Samas' : Avyyibhav, Tatpuruash, Dvandv	
	iii] प्रयोग : कर्तरी, कर्मणी, भावे [ओळखणे] Identification of Voice : Kartari, Karmani, Bhave	
	iv] अलंकार (वगळलेला) Alankar (excluded)	
2.	निबंध लेखन : आत्मवृत्त, वर्णनात्मक, कल्पनात्मक, वैचारिक	

मराठी युवकभारती : इयत्ता बारावी [2013] Std – XII – 'Yuvak Bharti' (2020)

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक मंडळ, पुणे.

Maharashtra State Board Of Secondary And Higher Secondary Education, Pune

प्रश्नपत्रिका प्रारूप

मराठी (109) / इयत्ता: बारावी 2021-22

एकूण गुण: 80

अंतर्गत मूल्यमापन: 20

विभाग : अ (गुण : 15)

घटक	उपघटक	प्रश्न-प्रकार	प्रश्नसंख्या	गुण	एकूण तासिका
वाचन व आकलन	अपठित गद्यांश [अंदाजे 250 /300 शब्दांचा]	बहुपर्यायी MCQ	3	3 x 1 = 3	20
		लघुत्तरी S.A.Q.	2	2 x 2 = 4	
		❖ लघुत्तरी [*S.A.Q.]	1	1 x 3 = 3	
	अपठित पद्य	बहुपर्यायी	2	2 x 1 = 2	
		लघुत्तरी	3	3 x 1 = 3	
❖ हा लघुत्तरी प्रश्न उताऱ्याच्या सारांशावर आधारित असावा किंवा विद्यार्थ्यांचे स्वतःचे विचार/मत प्रकटीकरणाला वाव देणारा असावा.					

विभाग ब (गुण: 15)

घटक	उपघटक	प्रश्न-प्रकार	प्रश्नसंख्या	गुण	एकूण तासिका
लेखन आणि उपयोजित लेखन	i) निबंध लेखन [आत्मवृत्त, वर्णनात्मक, सामाजिक विषयावर]	विस्तारात्मक उत्तर [300 / 325 शब्द] [4 पैकी 1]	1	1x10 =10	30
	ii) उपयोजित लेखन क) अहवाल लेखन [Report] ख) वृत्तलेखन [feature writing]	लघुउत्तरी S.A.Q [अंदाजे 70 / 75 शब्द] [2 पैकी 1]	1	1x 5 =10	

विभाग क (गुण:25)

घटक	उपघटक	प्रश्न-प्रकार	प्रश्नसंख्या	गुण	एकूण तासिका
व्याकरण	i] समानार्थी शब्द	बहुपर्यायी MCQ [4 पैकी 3]	3	3 x 1 = 3	60
	ii]समास ओळखणे	बहुपर्यायी MCQ [4 पैकी 2]	2	2 x 2 = 4	
	iii] वाक्याचे प्रयोग : [कर्तरी,कर्मणी,भावे]	बहुपर्यायी MCQ [4 पैकी 3]	3	3 x 2 = 6	
व्याकरण	iv] वाक्य प्रकार : ओळखणे / परिवर्तन [Identification / change] [विधानार्थी,प्रश्नार्थक,आज्ञार्थ,विध्यर्थी-	बहुपर्यायी MCQ / लघुत्तरी S.A.Q [5 पैकी 3]	3	3 x 2 = 6	
	v] वाक्यप्रचार: अर्थ किंवा	बहुपर्यायी MCQ /			

